

BIBΛΙΟ

Πατρίσια Χάισμιθ "Η κραυγή της κουκουβάγιας" (μτφ. Ανδρέας Αποστολιδης, εκδ. Άγρα, 2017)

Μάλκολμ Μακέι "Όταν η βία πλησιάζει" (μτφ. Άλκηστις Τριμπέρη, εκδ. Πόλις, 2017)

Αντρέα Καμιλέρι "Ο ζυθοποιός του Πρέστον" (μτφ. Φωτεινή Ζερβού, εκδ. Πατάκη, δεύτερη αναμορφωμένη έκδοση 2017)

«Αυτά δεν είναι αστυνομικά μυθιστορήματα!..»

«Αν κάποιος θέλει να διαβάσει τούτο δω το βιβλίο απλώς ως αστυνομικό μυθιστόρημα, είναι δική του υπόθεση», έγραφε στον πρόλογο του βιβλίου του Ποιος σκότωσε τον Ροσέντο; ο (δολοφονημένος από τη χούντα) σπουδαίος Αργεντινός συγγραφέας και δημοσιογράφος Ροδόλφο Γουόλς. Θά 'λεγε κανείς ότι με μια έννοια το «απλώς» (ή η «αγανάκτηση» του σημερινού τίτλου) υποκρύπτουν στη γνώριμη περιοριστική και παλιά οπτική για το «αστυνομικό μυθιστόρημα», όμως αυτές οι λίγες λέξεις του Γουόλς υπενθυμίζουν με τον τρόπο τους την τεράστια συζήτηση που εξελίσσεται διαρκώς για το τι είναι αστυνομικό μυθιστόρημα, «πόσο» λογοτεχνία είναι η αστυνομική λογοτεχνία, για το αστυνομικό ως κοινωνικό μυθιστόρημα κ.λπ., κ.λπ. – μια συζήτηση γνωστή, επαναλαμβανόμενη και αδιέξοδη, που σίγουρα θα έρθει στο μυαλό όποιου διαβάσει αυτά τα εξαιρετικά μυθιστορήματα των τριών συγγραφέων της αστυνομικής («αστυνομικής»;...) λογοτεχνίας.

Στην Κραυγή της κουκουβάγιας, της Πατρίσια Χάισμιθ, η μίζερη και θλιβερή ζωή του Ρόμπερτ ανατρέπεται όταν βλέπει από μακριά μια κοπέλα που μόλις μετακομίζει σε ένα κοντινό σπίτι στην εξοχή. Αρχίζει να την παρακολουθεί τα βράδια στο σπίτι της, την ώρα που μαγειρεύει στην κουζίνα, ένας «ηδονοβλεψίας» χωρίς τα «συνήθη» γούστα που επιδιώκει να κοιτάζει την κοπέλα στην πιο καθημερινή ζωή της, γιατί «αυτό που του άρεσε ήταν ο γαλήνιος ψυχισμός της, η ικανοποίησή της με τη ζωή της». Ο Ρόμπερτ εγκλωβίζεται σε αυτή τη «σχέση», δεν μπορεί να ξεφύγει, «ίσως η αιτία να ήταν πως τίποτα άλλο δεν γέμιζε τη ζωή του, δεν υπήρχε τίποτα το ελκυστικό γύρω του εκτός από την κοπέλα».

Όταν, όμως, κάποιο βράδυ η Τζέννυ τον ανακαλύπτει (για την ακρίβεια, ο Ρόμπερτ αφήνεται να τον ανακαλύψει), η ανατροπή είναι πλήρης: η Τζέννυ παίρνει πρωτοβουλία να προσεγγίσει τον Ρόμπερτ, σε λίγο προσκολλάται επάνω του, η αντίσταση του Ρόμπερτ οδηγεί σε αντιστροφή των ρόλων, ενώ η βίαιη αντίδραση του Γκρεγκ, αρραβωνιαστικού της Τζέννυ, έρχεται να συμπληρώσει ένα εφιαλτικό σκηνικό. Η καφκική εικόνα ολοκληρώνεται από την αντίδραση του περιγυρού, την επιθετικότητα, το κοινωνικό λιντσάρισμα, τον αποκλεισμό, το

βλέμμα αμφιβολίας των φίλων.

Παίζοντας πάλι με αποχρώσεις και με λοξές ματιές, στήνοντας ολοζώντανους χαρακτήρες με αντιφάσεις, πωγωνίσματα, απρόβλεπτες επιλογές, η Χάισμιθ στήνει μια ιστορία γεμάτη σασπένς, κάνοντας άλλη μια βουτιά στα βαθιά της ψυχολογίας των πρωταγωνιστών ενός κόσμου που συχνά δεν έχει καλούς ή κακούς αλλά μόνο θύματα.

Το σύντομο πρόλογισμα του Ανδρέα Αποστολιδή υπογραμμίζει καίρια στοιχεία της λογοτεχνίας της Χάισμιθ, που την τοποθετούν στο πανόραμα των «εκκεντρών» –και κορυφαίων– συγγραφέων αστυνομικής λογοτεχνίας.

Τέχνη και πολιτική

Στο δικό του μυθιστόρημα («που είναι όλο φανταστικό, εκτός φυσικά από την αρχική ιδέα»), ο Καμιλέρι (χωρίς τον Μονταλμπάνο του) αφηγείται ξανά, με τον τρόπο του, κάποια γεγονότα που συντάραξαν τη Σικελία την περίοδο 1875-1876 – εποχή όπου η Σικελία έχει ενταχθεί πλέον στο ενιαίο κράτος της Ιταλίας. Η δυσφορία των Σικελίων προς τον νομάρχη (που είναι Ξενομερίτης, από την Τοσκάνη) εκφράζεται με εκρηκτικό τρόπο με αφορμή την απόφαση του νομάρχη να εγκαινιάσει το τοπικό θέατρο με μια όπερα άγνωστη και εντελώς ξένη

προς τους ντόπιους. Αυτή η αυθαίρετη και ανεξήγητη (;) απόφαση θα γίνει παρανάλωμα μέσα στις φλόγες του θεάτρου και της λαϊκής εξέγερσης.

Με ιδιομορφίες στη σύνθεση –όσον αφορά π.χ. τα κεφάλαια (όλα με τίτλους που παραπέμπουν σε λογοτεχνικά έργα, αλλά και στο Κομμουνιστικό μανιφέστο), ο συγγραφέας απευθύνεται στους αναγνώστες λέγοντας ότι «οι ιστορίες δεν είναι απαραίτητο να διαβαστούν όπως τις παραθέτω ο αναγνώστης θα μπορούσε να ακολουθήσει τη σειρά που θέλει», με χιούμορ που μερικές φορές φλερτάρει με τον σουρεαλισμό πριν ξαναπατήσει στα πραγματικά γεγονότα και με φαινομενικά ανώδυνες παρεξηγήσεις που αλλάζουν όλη την πορεία των γεγονότων, το βιβλίο του Καμιλέρι σελίδα με τη σελίδα στήνει ένα πανόραμα της Σικελίας εκείνης της εποχής, με όλες τις κοινωνικές και πολιτικές πλευρές της. Μιας Σικελίας όπου «η δυσारेσκεια έχει φτάσει στο αποκορύφωμα. Όλες οι λαϊκές τάξεις νιώθουν πικρία επειδή η Σικελία έχει κάνει πολλές και μεγάλες θυσίες για την ένωσή της με την Ιταλία», ενώ υπάρχουν κάτοικοι που λένε πως «πολλές φορές είδα τον ιταλικό στρατό να πυροβολεί ανθρώπους που διαμαρτύρονταν επειδή δεν είχαν ψωμί να φάνε».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου (με τίτλο «Κεφάλαιο πρώτο»), όπου διαβάζουμε ένα ξαναγράψιμο της ιστορίας μετά από 40 χρόνια ή ίσως αυτό που έχει κατακαθίσει ως ίζημα στη λαϊκή συνείδηση ή έστω στη συνείδηση κάποιων – μια νέα οπτική και μια νέα εκδοχή που ανατρέπει τα περισσότερα από τα στοιχεία και τα γεγονότα που έχουμε μάθει σε όλη τη διάρκεια της αφήγησης.

Η κανονικότητα του κόσμου της βίας

Στον Μάλκολμ Μακέι η στήλη έχει αναφερθεί άλλες δύο φορές, όταν εκδό-

θηκαν τα δυο προηγούμενα μυθιστορήματα της λεγόμενης Τριλογίας της Γλασκόβης, η οποία συμπληρώνεται με την έκδοση αυτού του βιβλίου (και στην οποία, σε αντίθεση με άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, η πόλη όχι μόνο δεν «πρωταγωνιστεί», αλλά απλώς κρυφοδείχνει τις πιο σκοτεινές και φασματικές πλευρές και πληγές της άλλωστε ο ίδιος ο Μακέι έχει πει πως τα βιβλία του θα μπορούσαν να διαδραματίζονται σε οποιαδήποτε μεγαλούπολη).

Και στο τρίτο βιβλίο αυτής της εξαιρετικής τριλογίας αποτυπώνεται ο σκοτεινός κόσμος του εγκλήματος της μεγαλούπολης – ένας κόσμος με τη δική του κανονικοποιημένη «επαγγελματική» κοινοτοπία και ρουτίνα, με τους δικούς του κανόνες, που ζει και αναπνέει παράλληλα με τον «κανονικό», τον οποίο σκιαγραφεί με τον καλύτερο τρόπο το λιτό, κοφτό, αποδραματοποιημένο ύφος του Μακέι.

Η απόφαση ενός εκτελεστή να αποσυρθεί χωρίς την έγκριση του αφεντικού του δημιουργεί ένα παιχνίδι παραπλανήσεων και φωτοσκιάσεων που μετατρέπεται σε παιχνίδι επιβίωσης. Ο κάθε πρωταγωνιστής κάνει τις δικές του κινήσεις και έχει τα δικά του σχέδια σε αυτή τη σκακιέρα του τρόμου και βέβαια τα πρόσωπα του βιβλίου βρίσκονται στο σκοτάδι και απλώς εικάζουν την επόμενη κίνηση του αντιπάλου, ενώ ο αναγνώστης γνωρίζει, ο συγγραφέας μάλιστα πολλές φορές φροντίζει να τονίζει τα κρίσιμα σημεία που αγνοούν οι πρωταγωνιστές του.

Επιδιώκοντας, όπως πάντα, μια σπουδή στους χαρακτήρες και τις ψυχολογικές διαδρομές τους, ο Μακέι γράφει ένα βιβλίο-καθρέφτη μιας ζοφερής πλευράς της κοινωνίας, όπου όλα έχουν τεράστιο κόστος και μια πάντα αβέβαιη έκβαση, σαν αυτή που αποτυπώνει το ανοιχτό –αλλά απειλητικό– τέλος του βιβλίου.

Κώστας Αθανασίου